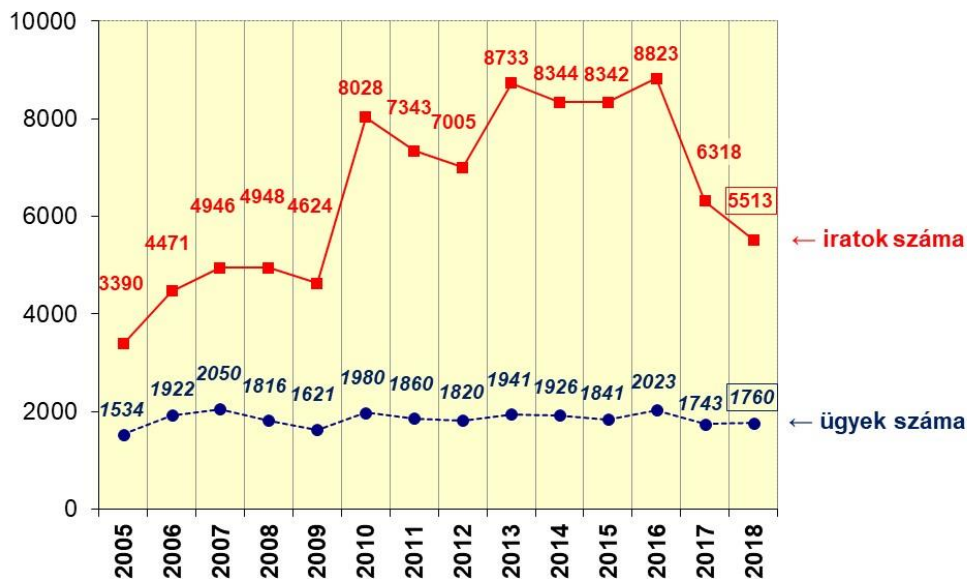

Miniszterelnökség Műtárgyfelügyelet 2018. évi munkája (Örökségvédelmi Hatósági Főosztály – Műtárgyfelügyeleti Hatósági Osztály)

A 2018. év a Műtárgyfelügyelet működésében ismét jelentős változásokat hozott. Az év nagy részében rendezett keretek között folyt a műtárgyakat érintő elsőfokú hatósági és központi hivatali munka. A szervezeti rendben történt változás: a tavasszal létrehozott örökségvédelmi ügyekért felelős helyettes államtitkári poszt betöltetlen maradt: az irányítást novemberig miniszteri biztos látta el, majd a munkatársak – irodai költözéssel egyidejűleg – átkerültek az Építészeti és Építésügyi Helyettes Államtitkárságra. Az év végén történt költözéssel a budai várból (Bp. I. ker., Táncsics M. u. 1. szám alól) áttelepült a műtárgyfelügyelet a pesti belvárosba, a 1054 Budapest, Báthory u. 12. számú épületbe. A 2018. év végi kormányzati csoportos létszámleépítés a műtárgyfelügyeletet is érintette: a létszám 2018 decemberére 2/3-ára, 12-ről 8 főre csökkent. Az év első hónapjaiban komoly gondot okozott az is, hogy nem tudtuk az ügyfél-tájékoztató internetes honlap oldalainkat frissíteni. Az említett változások mellett is igyekeztünk a napi **hatósági és hivatali ügyintézés** folyamatosságát (védetté nyilvánítás, megszüntetés, kiviteli vagy restaurálási engedélyezés, felügyelet-szemlék, nyilvántartási és restitúciós munka stb.) biztosítani: ez az ügykezelésünkben a korábbi éveknél valamivel alacsonyabb számadatokat hozott: az év során **1.760 ügyben összesen 5.513 iratunk** került iktatásra.

**A Műtárgyfelügyelet ügyiratforgalma
(2005-2018)**

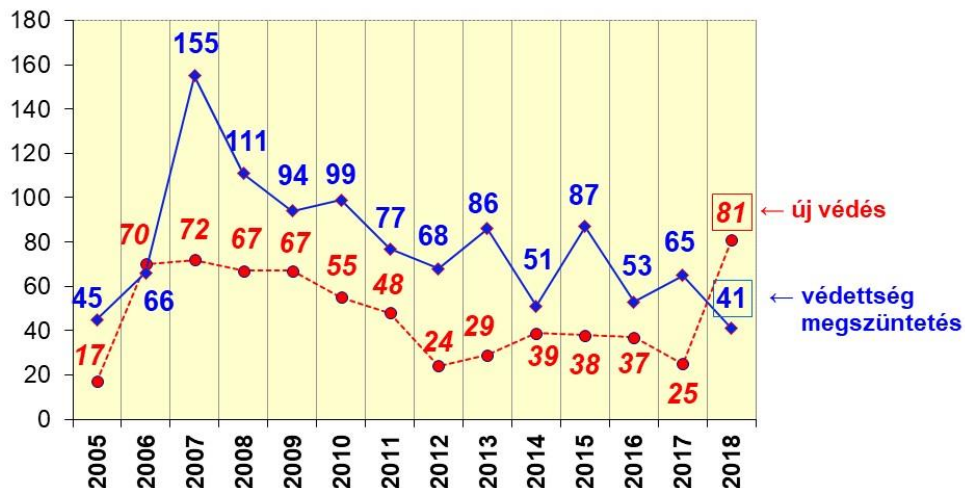
Az ügyszámok csökkenése – a fenti gyakorlati okok mellett – elsősorban a kiviteli engedélykérelmek és a műtárgylopások alacsonyabb számát is tükrözi, amit a napi munkában folyamatként is érzékeltünk.

1. Védettség

A műtárgyak védetté nyilvánítása, illetve védettségük megszüntetése kapcsán az előző években tapasztalt folyamatok módosultak: 2018-ban **81 új védést mondtunk ki** (benne **a 111 egyedi tárgyvédelem túl egy gyűjteménnyel, és 12 tárgyegyüttessel**, az alájuk sorolt összesen 19.269 db tárggyal), míg **41 határozattal, összesen 111 műtárgy esetében szüntettük meg a védettséget**. Az új védések nagyobb száma két okra vezethető vissza: a vasúti járművek védelmi döntéseit nem lehetett egyetlen határozatban kimondani, a különböző tulajdonosok és őrzési helyek miatt, valamint a

munkatársak létszámának növekedése miatt a korábban megindított védési eljárások közül több, elhúzódó ügyben is sikerült lezárni. A védettséget megszüntető határozatok részben még a korábban tudományos felülvizsgálaton kirostált tárgyra vonatkoztak, tehát a korábbi évek hasonló folyamatainak továbbvitelét jelentik. (Az eseti szakértést ezekben az esetekben is el kellett végeztessük, egy korábbi bírósági döntés alapján ugyanis nem elégedhetünk meg a védett műtárgyállomány nyilvántartási adatainak átadásakor a közgyűjtemények részéről megfogalmazott „továbbra is védendő”, illetve „feloldható” jelzőkben kimerülő csoportos állásfoglalással.) A védettség alól feloldott műtárgyak nagyobb hányada viszont közgyűjteménybe került: ott az indok a közgyűjteményi leltárba vétellel járó, törvényi védettség volt. (Az új védekekről, a szakmai érvekkel együtt, valamint a védettség alól feloldott műtárgyakról a honlapunk Nyilvántartás / Új védeink, illetve Megszüntetett védettségek menüpontja alatt [<http://mutargy.kormany.hu:8080/statikus-4.html>, illetve <http://mutargy.kormany.hu:8080/statikus-6.html>] teljes körű, táblázatos adatközlést adunk.) Ez év során is nagyobb nyilvánosságot kapott a Munkácsy-féle Golgota óriáskép védési eljárása, melynél ugyan az első fokon eljáró bíróság előbb nekünk kedvező döntését a Kúria 2017 júniusában hatályon kívül helyezte, és a bíróság új vizsgálat keretében a védettségi határozatunkat végül megsemmisítette. A 2018 tavaszán újonnan megindított védési eljárás végül az állami vásárlással már nem okozott érdekellentétet, a festmény így véglegesen közgyűjteménybe került.

A Műtárgyfelügyelet védési és védettség megszüntetési határozatai (2005-2018)*

* (A kimutatásban szereplő számok a határozatokat összesítik. Ezek a számok nem azonosak az érintett műtárgyak számával. A védetté nyilvánított, ill. a védettség alól feloldott műtárgyak száma egy-egy határozatban több is lehet, gyűjtemények esetén akár több ezer darab, vagy tétel is! A tárgyak pontos számát azok műfaji sokszínűsége miatt nem minden esetben lehetséges, vagy célszerű megadni.)

A nyolctagú, külső tanácsadó testületünk, a **Kulturális Javak Bizottsága (KJB)** csak az első félévben tudott működni, de így is magas színvonalú és komoly munkát végzett, különösen a váltakozó mélységű közgyűjteményi szakértés miatt is. (A KJB tagok megbízatása 2018 nyarán lejárt, a megújításra sajnos csak 2019 tavaszán került sor.) A KJB elsősorban a védetté nyilvánítások és megszüntetések ügyében biztosította az egységes szemléletű és magas színvonalon meghozott hatósági döntések háttérét. Az év során a KJB **7 ülést** tartott, és az ott megtárgyalt **42 ügyben tett állásfoglalását** a műtárgyfelügyelet kivétel nélkül minden esetben megalapozottnak ítélte és elfogadta. A KJB éves munkájáról – a honlapunkon is közzétett [http://oroksegvedelem.kormany.hu/download/d/48/52000/KJB-2018-jelentes_2019_01_10.pdf] – részletesebb jelentés is készült.

A **védett tárgyaknál** a folyamatos napi ügyintézés (védettséggel, restaurálási engedéllyel stb. kapcsolatos eljárások) részeként és a **műtárgyfelügyeleti tevékenység** keretében összesen **101 helyszíni szemlét és ellenőrzést** tartottak a műtárgyfelügyelők.

A védettséggel kapcsolatos nyilvántartási napi munka a korábbi évekhez hasonló állandó feladatot adott: védett műtárgyak tulajdonosváltása miatt **274 határozatot hoztunk** régi tulajdonosi adatok törlése és új **tulajdonosi adatok bejegyzése céljából**. A nyilvántartásunkból **108 esetben nyújtottunk adatszolgáltatást**, hatóságoknak és magánszemélyeknek. A jogszabályban előírt bejelentés elmulasztása miatt látóköreinkből kikerült, **védté nyilvánított műtárgyak közül 216 darabnál jegyeztük be az ELTÚNT jogi helyzetet**. A napi hivatali, hatósági nyilvántartási munka mellett állandó, és a 2018. évben is jelentős erőforrásokat lekötő munkát adott a 2012 végén más szervezeti egységtől átvett védett-műtárgy nyilvántartás adatainak javítása, kiegészítése. Folytattuk a jelentősebb, régi családi, és egyházi gyűjtemény nyilvántartási adatainak rendezését (összesen 12 ilyen nagyobb gyűjtemény helyszíni szemléjével), több helyen helyszíni szemlével is egybekötve. Így a **nyilvántartási adatrevízió** eredményeként összesen **1.296 műtárgy vagy gyűjtemény adatlapján** sikerült a kiegészítéseket, javításokat elvégezni, továbbá a közgyűjteménybe került, és ott a törvény erejénél fogva védté vált műtárgyak egyedi védettségét megszüntetni. A hazai árverések katalógusainak folyamatos ellenőrzése révén számos védett, lopott és eltűnt jogi helyzetű tárgy tulajdonosi és egyéb adatait sikerült tisztázni. A **védté műtárgyak nyilvántartásában a 2018. december 31-i állapot szerint összesen 31.192 db egyedileg védett műtárgy és 643 db védett gyűjtemény, vagy tárgye gyűttes szerepelt**. (A védett gyűjtemények és tárgye gyűttesek alatt összesen 22.891 db egyedileg [VÉDETT (GY) jogi helyzettel] nyilvántartásba vett műtárgy szerepelt.) A korábbi évekhez képest csökkenő számú adatok a védettség megszüntetéseken túl a téves nyilvántartási bejegyzések törlését és javítását is fedik.

2. Jogszerű műtárgyforgalom (kiviteli engedélyezés, jogi immunitás)

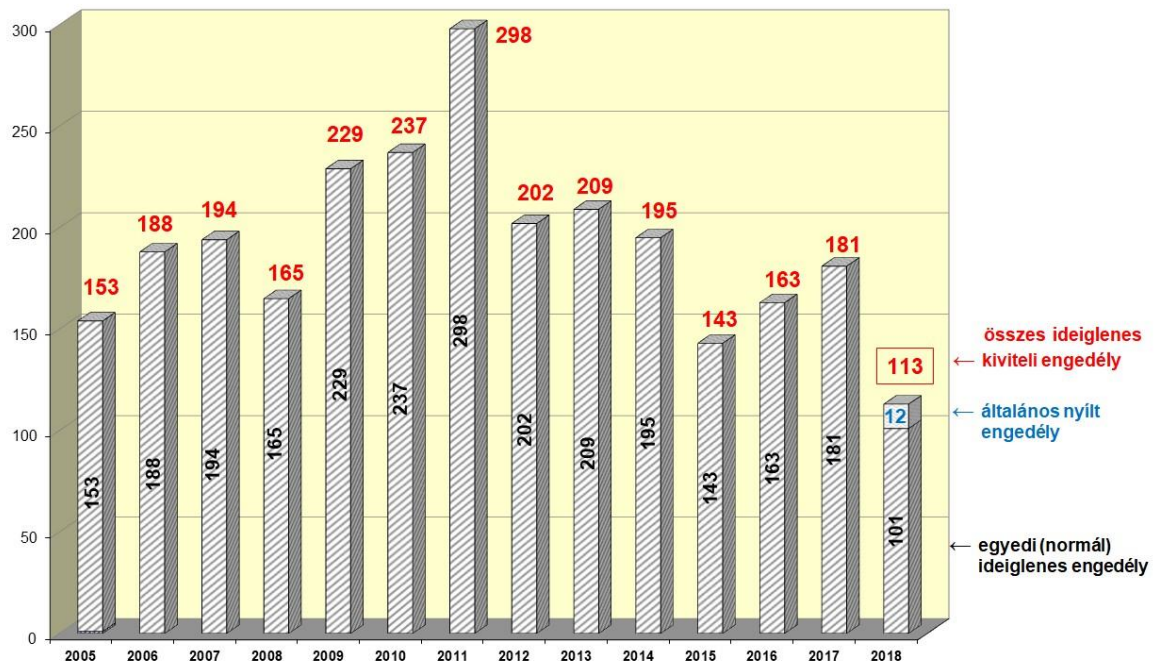
A védettség mellett a műtárgyak **kiviteli engedélyezése** is fontos eszköz, munkánkban igen jelentős részét tette ki 2018-ban is. (A kiviteli engedélyezési eljárás részeként **több, mint 300 (!) szemlélt tartottunk**, a hivatali szemlehelységekben és külső helyszíneken.) Az összesített számú adatok a korábbi évekhez képest egyértelműen csökkenő folyamatokat mutatnak: összesen **429 db „engedélyt” adtunk ki, ebből 316 db-ot (74%) végleges, 113 db-ot (26%) ideiglenes kivitelhez** kértek. A végleges kiviteli engedély gyanánt kiadott határozatainkhoz, végzéseinkhez **összesen 518 műtárgykísérő igazolást** adtunk ki. Ez utóbbi szám mutatja az engedéllyel kivitt műtárgyak és műtárgy-együttesek tételszámát. Egy engedély-határozatban ugyanis – a kérelemnek megfelelően – több műtárgytétel is szerepelhet. A valós műtárgy darabszám ennél magasabb (mintegy ezerötven tétel), hiszen néha egy-egy tétel mögött több tárgy van (pl. készletek, garnitúrák), ill. az is előfordul, hogy a tétel több darabos tárgylistát takar (pl. összetartozó párdarabok, sorozatok, kiállítási egységek).

Az ideiglenes kivitelek száma a megelőző évhez képest jelentősen csökkent: közgyűjteményeink külföldi kölcsönzési forgalma feltehetően nem változott, viszont az EU közösségi szabályozásból 2018 áprilisában átvettük az általános nyílt kiviteli engedélyt. Ezzel egy öt évig érvényes keretengedélyt kérelmezett és kaphatott 12 közgyűjteményünk, amellyel bármely a leltárában szereplő tárgy külföldre vitelét további egyedi engedélyünk nélkül jogszerűen megvalósíthatta. (A külföldi kiállítási kölcsönzéshez továbbra is egyedileg kell a közgyűjteményeknek az EMMI hozzájárulását megkérni, így a rendszerben összességében továbbra is megmaradt az egyedi ellenőrzés, de kiiktattuk a kettős adminisztrációt.) Az év során a nyilvánosságban is hírt kapott a Szépművészeti Múzeumból restitúciós eljárás keretében a Batthyány családnak visszaadott Brueghel festmény bécsi kiállítási kölcsönzési ügye. A 2018 őszén benyújtott ideiglenes kiviteli engedélykérelmet vissza kellett utasítani, mivel – a benyújtott kérelem alapján egyértelműen megállapítható volt, hogy – a kivitel veszélyeztette a kulturális érdekeket, illetve a tárgy biztonságát.

A végleges kiviteli engedélykérelmek száma is csökkent: feltehetően azonban itt sem a kiviteli forgalom csökkenéséről volt szó, hanem a 2018 tavaszán hatályba lépett jogszabály-módosítás hatásáról. Az áprilisban hatályba lépett törvényszöveg ugyanis megemelte a kiviteli engedélyezés értékű küszöbét, azaz szűkebbre vonata a kiviteli engedélyköteles tárgyak körét. (Festmények esetén pl. a korábbi 100 ezer forintos küszöb 1 millióra emelkedett, és más műtárgy kategóriáknál is történtek kisebb mértékű emelések.) Ezzel a műtárgytulajdonosok, műkereskedők és szállítványozók adminisztratív terhei is csökkentek, és a műtárgyfelügyeleten is lehetséges volt a fontosabb, védettségi

feladatokra áthelyezni a súlypontot. Beszédesebb adat az is, hogy a 316 végleges kiviteli kérelemnek csak 2/3-a (204 db) vonatkozott az új szabályok szerint is engedélyköteles tárgyakra, a fennmaradó 1/3 mind forgalmi, mind örökségvédelmi szempontból a kevésbé értékes körbe tartozott. (Az elmúlt évek tapasztalat alapján egyértelműen látható, hogy a kiviteli engedélyezés, mint műtárgyfelügyeleti eszköz jelentősége csökkent: kiemelkedő jelentőségű tárgyakra jellemzően már nem kérnek kiviteli engedélyt, ezeket feltehetően – a nyitott és ellenőrzés nélküli határokon – engedély nélkül viszik külföldre.)

A Műtárgyfelügyelet által kiadott ideiglenes kiviteli engedélyek (2005-2018)

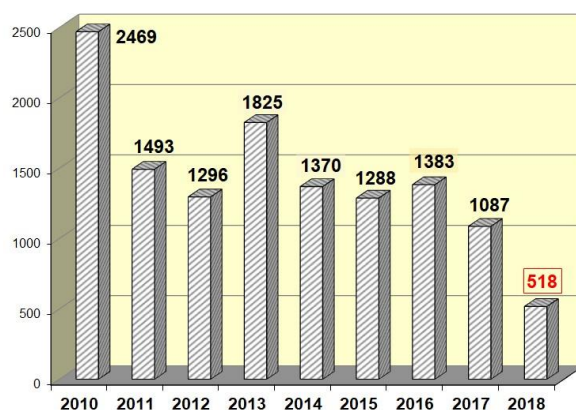

A Műtárgyfelügyelet által kiadott végleges kiviteli engedélyek (2005-2018)*

* (A kimutatásban szereplő számok a határozatokat, végzéseket összesítik. Ezek a számok nem azonosak az érintett műtárgyak számával. A műtárgytételek számával kapcsolatban ld. a következő diagramot.)

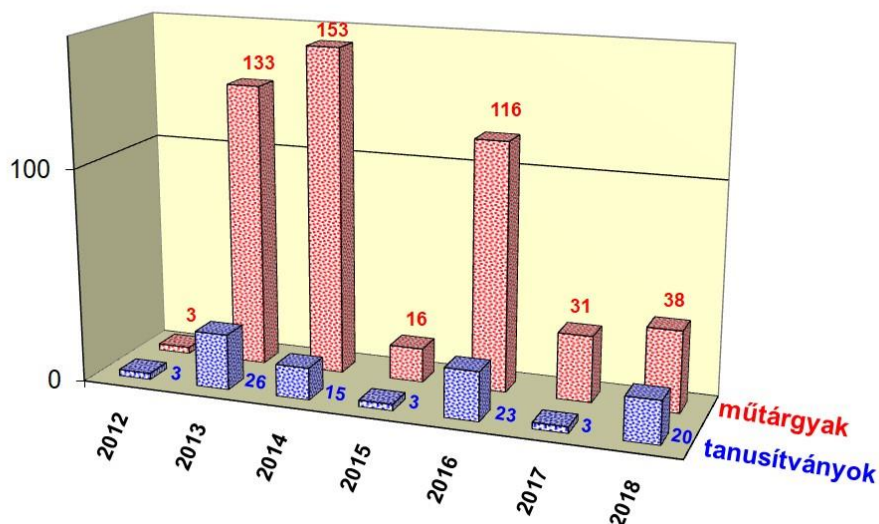
A Műtárgyfelügyelet által kivitelre engedélyezett műtárgyak száma (2010-2018)*

* (A kimutatásban szereplő számok a kérelmekben szereplő műtárgyak, vagy összetartozó tárgyegyüttesek [garnitúrák, készletek] számát összegzik. Az összesítés 2010 óta tartalmazza az adatok, mivel – az örökségvédelmi törvény 2009. október 1-jével történt módosítását követően – ez volt az első teljes év, amikor már nem a közgyűjtemények szemlézték a kiviteli műtárgyakat, hanem a Műtárgyfelügyelet.)

A 2012 nyarán – *A kölcsönzött kulturális javak különleges védelméről szóló 2012. évi XCV. törvénnyel* – bevezetett új feladatkörünkben kiadott jogi immunitás tanúsítványok száma A 2015-ös visszaeséstől eltekintve a megelőző évekhez hasonló számokat mutatott. **2018-ban 20 esetben állítottunk ki jogi immunitásra vonatkozó tanúsítványt**, biztosítva ezzel a világ nagy gyűjteményeiből magyarországi múzeumi kiállításra kölcsönzött **38 db műtárgy** biztonságos hazai bemutatását és az azt követő hazaszállítását. (A külföldi kölcsönadók ezekben az esetekben jellemzően a kölcsönzés feltételéül is támasztották a jogi immunitást, így enélkül az értékes külföldi kiállítási tételek nem is kerülhetek volna a hazai múzeumlátogató közönség elé.)

Jogi immunitás: tanúsítványok és műtárgyak száma (2012-2018)

3. Bűnügyi együttműködés és restitúció

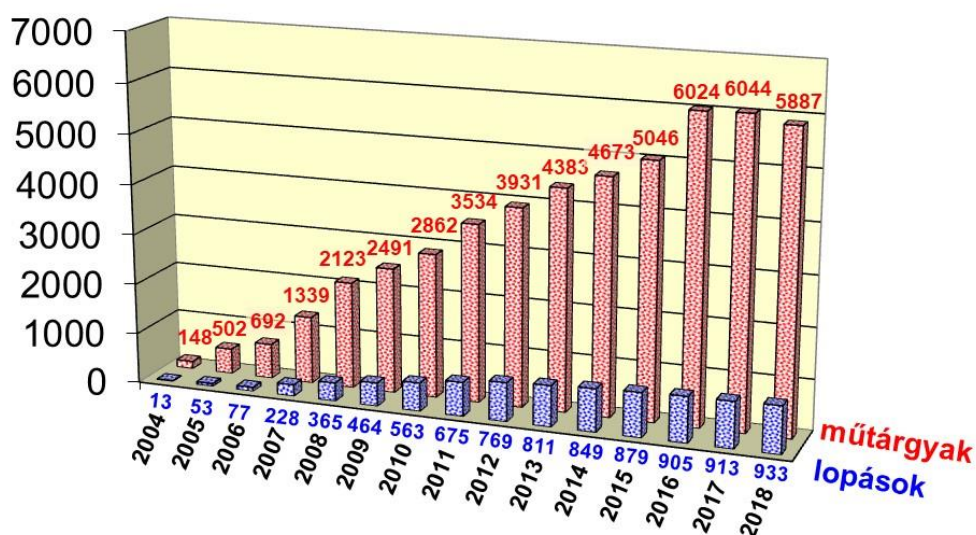
A műtárgyfelügyeleti munkánk ezen harmadik nagy területén is jelentős eredményeket könyvelhetünk el. A napi együttműködés keretein belül a **vám- és rendőri szervek részére 53 alkalommal** (munkaidőben és azon túl) nyújtottunk közvetlen szakmai segítséget, **eseti állásfoglalás** formájában. Emellett ez évben is a lopott műtárgyak nyilvántartásba vétele és restitúciójának, visszaszerzésének előmozdítása adta a legtöbb munkát. Ennek eredményeként az év során **összesen 20 műtárgylopás**

során eltűnt **46 műtárgytétel adatát rögzítettük** (a 2004 ősze óta épülő adatbázisunkba), és tettük közzé a honlapunkon. Ehhez kapcsolódva továbbra is rendszeresen küldtünk tájékoztatást – elektronikus hírlevél formában – mintegy 150 címzettnek (aukciós házaknak, galériáknak, régiségkereskedőknek, magángyűjtőknek stb.). Az erőteljesen csökkenő számadatok mögött egy fontos tény áll: az elmúlt két-három évben – a mi munkánk eredményeként is – jelentősen csökkent a műkincseket érintő lopások száma.

Restitúciós eredményeink között könyvelhetjük el, hogy a nyilvántartásunkba vett adatok és iratok alapján – a sértett közgyűjteménnyel és a rendőrséggel együttműködve – **9 db közgyűjteményi tárgy (tervlapok és könyv) tulajdonosának történő visszaadását** tudtuk érdemben előmozdítani.

A jogellenes műtárgyforgalom, illetve egyéb büntető ügyek kapcsán **bűnjelként elkobzott kulturális javak elhelyezése** kapcsán 2018-ban **négy határozatot** hoztunk, melynek révén összesen **1.154 db elkobzott régészeti lelet és egyéb műtárgy került hazai közgyűjteménybe.**

Az adatbázisban (EMT) rögzített műtárgylopások és lopott műtárgyak száma (2004-2018)*

* (A kimutatásban az egyes éveknél szereplő számok a korábbi években nyilvántartásba vett adatokkal összegzett számadatot mutatják. Az adott év növekményét az előző évi számadat levonásával kaphatjuk meg. Az összesítés tartalmazza azon műtárgyakat és ügyeket is, melyek esetében (már) nincs folyamatban levő büntetőeljárás, de a jogellenes eltulajdonítás ténye bizonyítható.)

Április 5-én a Magyar Tudományos Akadémia (MTA) dísztermében került sor három közgyűjteményünk részére történő ünnepélyes műtárgyvisszaadásra. Az örökségvédelmi ügyekért felelős helyettes államtitkár a MTA Könyvtárából ellopott könyveket, a verőcei Gorka Múzeumból ellopott Gorka Géza kerámiatálat és a Pannonthalmi bencés apátság jogelődjének a zalavári apátságnak a könyvtárából ellopott 18. századi könyvet adott vissza. A visszaszerzések mindhárom esetben a műtárgyfelügyelet tevékeny közreműködésével történtek.

A nyár és az őszi folyamán több ízben is részt vettünk a közgyűjteményekből visszaigényelt kulturális javak restitúciójával kapcsolatos egyeztetéseken.

Szeptember végén a feladatellátásunkat és restitúciós eredményeinket bemutató előadással vettünk részt a „**Kutatók éjszakája**” programhoz kapcsolódóan a Budapesti Történeti Múzeum részlegeként működő Aquincumi Múzeum – A nagy aquincumi betörés 1973 c. kiállításához kapcsolódó – tematikus programsorozatán.

A nemzetközi bűnügyi együttműködés jegyében az év őszi részén részt vettünk a magyar rendőrség megkeresésére az EUROPOL által kifejezetten az illegális műkincs-kereskedelem elleni hatékony,

összehangolt nemzetközi fellépés érdekében kezdeményezett **Pandora művelet**ben. A művelet során többféle módon a rendőrség munkáját is segítettük, valamint önálló ellenőrzéseket is végrehajtottunk. November 19-én Budapesten a bűnügyi együttműködési és ebből eredő restitúciós feladatainkat bemutató előadással vettünk részt a **Nemzeti Közszolgálati Egyetem** Rendészettudományi Doktori Iskola által szervezett, **A kulturális javak rendészeti védelme** című konferencián.

Az Európai Unió kulturális javakkal (kivitellel, restitúcióval) kapcsolatos szabályozásának egységes szemléletű végrehajtása érdekében létrehozott, és az EU Bizottságának Vám- és Adóügyi Főigazgatósága (DG TAXUD) által működtetett **Kulturális Javak Kivitele Szakértői Munkacsoport** (*Expert Group on Customs Issues Related to Cultural Goods*) április, Brüsszelben megtartott ülésén mint a vonatkozó EU közösségi jogszabály végrehajtásáért felelős tagállami hatóság képviseltük Magyarországot. Az üléseken a műtárgykiviteli engedélyezéshez kapcsolódó gyakorlati végrehajtási kérdések megtárgyalásában, illetve a műtárgyak behozataláról szóló, közösségi szabályozás szakmai előkészítésében vettünk részt. A **Műtárgyrestitúciós Szakértői Munkacsoport** (*Expert group "Return of cultural objects"*) szeptemberi brüsszeli ülésén szintén a közösségi jogszabály végrehajtásához kapcsolódó gyakorlati kérdések kerültek napirendre (pl. a kapcsolattartásra bevezetett IMI rendszer szakmoduljának továbbfejlesztése). Ugyancsak e témához (jogszerű és jogellenes műtárgyforgalomhoz) kapcsolódóan vettünk részt március, majd május végén Párizsban az **1970. évi UNESCO Részleges Államainak negyedik találkozására és az ahhoz kapcsolódó Albizottság ötödik ülésén** (*Subsidiary Committee to the Meeting of States Parties*) is. A két találkozón – mint az Egyezmény hazai végrehajtásáért felelős szerv képviselői – első kézből értesülhettünk a nemzetközi fejleményekről, új kezdeményezésekről, és egyúttal a nemzetközi kapcsolatépítésre is alkalom nyílt.

4. Egyéb ügyek

Az év folyamán – korábbi előkészítésünk nyomán – jelentős jogszabály-módosítás lépett hatályba: az örökségvédelmi jogszabályokat több ponton, átfogóan kellett változtatni az elmúlt évek során felmerült szakmai szempontok és az új Általános közigazgatási rendtartás miatt. Így a kiviteli engedélyezést, a védett műtárgyak állami elővásárlását és a lopott műtárgyak visszaszerzését megkönnyítő módosítások végül több hónap múlva, 2018. áprilisában léptek hatályba. Részt vettünk az EU közösségi jogalkotásban: több ízben is részt vettünk hazai és brüsszeli egyeztetéseken, véleményt formáltunk, írásban és szóban a készülő műtárgybehozatali rendelet-tervezet kapcsán.

A Miniszterelnökségen belüli megkeresésre részt vettünk a közigazgatási munkát, az ügyfelek tájékozódását segítő **Tudástár**, valamint a **Közfeladatkataszter** előkészítésében. Ezek során az általunk folytatott hatósági eljárásokról készítettünk részletes leírásokat, útmutatókat.

2018-ban is folytatódott az **egyetemi hallgatók képzése**: előadásunk révén tavasszal az Eötvös Loránd Tudományegyetem (**ELTE**) jogászhallgatói kaphattak betekintést a műtárgyak védelmébe, illetve a műtárgyfelügyeleti munkába.

2018 tavaszán, majd ősszel ismét megkereste a Miniszterelnökséget az Állami Számvevőszék, és ellenőrzést kezdeményezett a kulturális javakkal kapcsolatos feladatellátás vonatkozásában. Az egyeztetések és adatszolgáltatások nyomán az ellenőrzés eredménye 2019-re várható.

* * *

A 2018. év eredményének a többszöri átszervezés, és az év végi csoportos létszámleépítés mellett is a hatékony munkavégzés kereteinek biztosítását kell tartanunk. Sikerült megőrizni az eredményeket és az eszközrendszert, aminek az új körülményekhez igazítása a 2019. év feladata kell legyen.

Budapest, 2019. május 23.

Dr. Buzinkay Péter
főosztályvezető
[Miniszterelnökség Műtárgyfelügyeleti és Régészeti Főosztály]